

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De celebratione missarum, & sacramento Eucharistiæ, & aliis diuinis officiis. Titulus XXXXI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

*De celebratione missarum, & sacramento
Eucharistia, & aliis divinis
officiis.*

Titulus XXXXI.

SVMMARIA.

- 1 Missa celebranda est cum vino aqua, & igne in pane azymo, sub utraque specie, & in calice aureo, argenteo vel propter paupertatem stanneo.
- 2 In quo plus ponendum est de vino quam de aqua, aliter celebrans privandus est officio & beneficio.
- 3 Consecratio calicis & patena fit in superficie cum unctione, unde si calix deauretur, indiget re consecratione, secus si teritur.
- 4 Execratur quoque si amittit suam formam.
- 5 Corporale consecratur ab episcopo sine unctione.
- 6 Benedicuntur omnia sine unctione quibus in mysterio missæ utitur sacerdos nempe vestes sacerdotales, amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula, palla altaris & missale.
- 7 Vestimenta refici possunt.
- 8 Non sunt abluenda per laicos, mulieres, aut moniales, sed per diaconos cum humilibus ministris intra sanctuarium.
- 9 Non possunt converti ad usus humanos.
- 10 Missæ per canones statuta sunt de qualibet die pro salute vivorum ac etiam defunctorum à jejuniis sacerdotibus celebranda.
- 11 Sacerdoti sufficit semel in die unam missam celebrare excepto die nativitatis dominica vel nisi causa necessitatis suadeat.
- 12 In collegiatis ecclesiis debent duæ missæ conventionaliter celebrari una pro anniversariis defunctorum altera pro festa vel feria.
- 13 Circa magnum missarum numerum ex variis defunctorum relictis impostum Episcopus in synodo diocesana, & abbates & generales ordinum in suis capitulis generalibus possunt statuere pro sua conscientia.
- 14 Sacerdos pro mortuis catholicis memoriam facit & intercedit non tamen pro impiis quamvis Christiani fuerint.
- 15 Cum pro cunctis animabus psalmus vel missa dicitur nihil minus quam si pro uno quolibet eorum diceretur accipitur respectu operis operari id est passionis Domini nostri Iesu Christi.
- 16 Ieiunia & eleemosyna & preces sive orationes quæ alios non tangunt, prosunt in quibus fiunt specialiter.
- 17 In collegiatis ecclesiis sacerdotes tenentur celebrare secundum intentionem presidentis sive prelati.
- 18 Hora canonica sunt septem.
- 19 Missa est de officio divino sed non de horis canonicis.
- 20 Clerici omnes beneficiati etiam in minoribus ordinibus constituti, obligati sunt ad horas canonicas recitandas post adeptam pacificam possessionem cum fructuum perceptione.
- 21 Beneficiatus in pluribus Ecclesiis debet dicere officium illius Ecclesie ubi habet majorem gradum.
- 22 In minoribus ordinibus constituti non beneficiati non tenentur dicere horas ex generali consuetudine.
- 23 Constituti in sacris licet non beneficiati, sunt obligati ad dicendum officium ratione ordinis.
- 24 Papa dispensat super horis canonicis in tanto, sed non in toto.
- 25 Ecclesia omnes tenentur celebrare missarum solemnias & psallere horas canonicas juxta missale & breviarium Romana.

Missæ.

MISSARUM solemnia, ac cætera divina officia non ubique, sed in Ecclesia per Episcopum consecrata, vel ubi ipse permiserit, celebranda sunt, c. 1. & seq. c. quanto sess. 22. c. 1. & per tot. sess. 13. c. sicut non alij, & c. seqq. de consecr. dist. 1. ideo post titulum de consecratione ecclesie, annexit ritulum de celebratione missarum, & c. qui optima ratione est tripartitus, quia duo prima, celebratione missarum, & Sacramentum Eucharistie pertinent ad presbyteros, tertium nempe divina officia ad presbyteros, & alios clericos: inter officia etiam constat, quod laicorum devotio principaliter consistit in auditione missæ, & visione Eucharistie, Ioan. Andr. in c. et cui sub num. 1. in fin. de ¹prab. in 6. Missa celebranda est cum vino, & aqua, de consecr. dist. 2. in summa & c. 1. c. monet sess. 22. igne, in pane azymo non fermentato, c. pen. & c. fin. & ibi Pan. in 1. not. hoc tit. & Can. sub utraque specie, c. relatum, & c. sequenti de consecr. dist. 2. & in calice aureo, argenteo, vel propter paupertatem stanneo, non ligneo, quia lignum porosum, non vitreo, quia fragile est vitrum, & imminet periculum effusionis, non æreo, aut ex aurichalco, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterque vomitum provocat, c. vasa c. ut calix de consecr. dist. 1. gl. in c. fin. in verb. ²ligneo, & ibi Pan. nu. 6. h. t. & in eo plus & ponendum est de vino, quam de aqua c. perniciosam h. t. aliter celebrans privandus est officio, & beneficio, c. fin. in fin. h. t. vide c. 1. & seq. & per tot. sess. 13. c. 1. & seq. sess. 12. c. 1. & ³seq. sess. 22. In pontificali & ponitur forma consecrationis calicis & patenæ, quæ fit in superficie cum unctione, unde si calix argenteas deauretur indiget reconsecratione, secus si asseritur propter usum, quia consecratio non ita esse videtur in superficie quin remaneat in argento, & ita

servat consuetudo, Ioan. Andr. in c. 1. sub num. 4. Anchar. ex Can. de pignor. Sylvest. in verb. calix num. 2. & ibi summ. Execratur & quoque si amittit suam formam, secus si aliquo modo fuerit laesus, arg. cap. 1. de consecr. eccl. vel alt. Sylvest. in d. verb. calix, Corporale & vero consecratur ab Episcopo sine unctione, c. consulto de consecr. dist. 2. Item benedicuntur & omnia sine unctione quibus in mysterio missæ utitur sacerdos, nempe vestes sacerdotales, amictus, alba, cingulum, manipulus stola, casula, palla altaris, & missale, non autem pallium altaris, urceoli, aut alii libri, Sylv. in verb. benedictio quest. 5. 6. & ubi tradit quando sint re benedicen. & sum. Ioan. Andr. in d. c. 1. & ibi Can. de pignor. elem. 2. de decim. & ibi post gloss. Can. vestimenta & refici possunt & filium non sacrum & pannus non sacer apponi potest, nec est opus nova benedictione, c. quod in dubiis vers. fin. & ibi gloss. & DD. de consecr. eccl. l. qua religiosi ff. de rei vend. non sunt & abluta per laicos nec per mulieres nec per moniales, quia nec pallia, nec vasa sacra, nec corporalia debent contingere, c. sanctimoniales §. fin. & c. sacros 23. dist. Sylvest. in d. verb. benedictio num. 8. sed per Diaconos cum humilibus ministris intra sanctuarium, c. nemo §. pallis de consecr. dist. 1. non possunt & converti ad usus humanos, c. ligna & c. seq. c. vestimenta & c. seq. de consecr. dist. 1. Sylv. in d. verb. benedictio quest. 7. & ibi summ. Per Canones statutæ & sunt missæ de qualibet die pro salute vivorum, ac etiam defunctorum, c. 2. in fin. hoc tit. à jejuniis sacerdotibus celebrandæ, c. nihil §. nullus 7. q. 1. et si per ægritudinis cujuslibet eventum Sacerdos nequeat cœptum consecrationis explere officium, liberum est alteri presbytero consecrationem exequi, d. c. nihil in 6. 7. q. 1. c. quorundam & ibi gloss. 1. in fin. 23. dist. si sine præventu

ventu patenti molestiæ missam cœptam relinquit, est ipso jure excommunicatus, *d. c. nihil s. nullus 7. quest. 1. c. nullus episcopus de consecrat. dist. 1. Rot. decis. 426. part. 1. divers. num. 6.* In missis votivis, sive commemorationis, quæ in diebus pro festis ad honorem sancti Spiritus, Beatæ Virginis, aut sanctæ Crucis, vel alicuius sancti celebrari contingit, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantetur, licet in eis propria præfatio decantetur, ut inter commemorationem, & solemnitatem differentia ostendatur: *c. Consilium hoc tit.* propter tales missas peculiare non debent dimitti canonice statuti missæ de die, *cap. 2. & ibi gloss. & Can. hoc tit.* sufficit ꝑ sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare, *c. sufficit de consecr. dist. 1. c. consulisti hoc tit.* excepto die natiuitatis dominicæ, quo die tres missæ celebrantur, *cap. nocte sancta de consecr. dist. 1. d. c. consulisti, & ibi gloss. in verb. natiuitatis.* vel nisi causa necessitatis aut utilitatis suadeat, ut si dicta missa de die superveniat aliqua magna persona, quæ velit missam audire, aut si parochianus infirmaretur, qui vellet communicare; nam si Eucharistia non esset consecrata in prima missa, licet Sacerdos dicat alteram, *gloss. fin. & Pan. in d. c. consulisti num. 3. hoc tit.* non tamen tertiam *c. sufficit & ibi gloss. in ver. & alteram de constit. dist. 1.* dummodo vinum perfusionis non receperit, quod impediret aliam celebrationem, etiam in festo natiuitatis Domini, *c. ex parte vestra hoc tit. Pan. in c. consulisti in fin. hoc tit. c. nihil s. nullus 7. quest. 1. & ibi gloss. & Can.* & si celebrare præsumserit excommunicationes sententiam sustinebit, *c. nihil s. nullus 7. q. 1. & est beneficio privandus, c. si constiterit de accusat.* In Collegiatis ꝑ ecclesiis debent duæ missæ conventuali-
 12 ꝑ celebrari, una pro anniversariis defun-

ctorum, altera pro festo, vel feria secundum temporum congruentiam, *c. cum creatura hoc tit. D. Antonin. in sum. part. 3. tit. 13. c. 4. s. 3.* si tam ꝑ magnus missarum celebrandarum numerus ex variis defunctorum relictis sit impositus, ut illis pro singulis diebus a testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel elemosyna huiusmodi pro illis celebrandis adeo tenuis sit, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere, Episcopus in synodo diocesana, item Abbates, & Generales ordinum in suis Capitulis generalibus re diligenter perspecta possunt pro sua conscientia statuere circa præfata quicquid magis ad Dei honorem, & utilitatem ecclesiarum viderint expedire, ita ut semper defunctorum fiat commemoratio, qui legata ea ad pios usus reliquerunt, *c. contingit sess. 25.* nam sic tener sancta ecclesia, ut sacerdos ꝑ pro mortuis Catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit, unde pro eo, qui evidenter decessit in peccato mortali, aut se occidit, præcipit, aut alio modo interficit, vel pro occiso in ebrietate non est orandum: *c. pro obeuntibus & ibi gl. & Can. 13. q. 2. cum pro ꝑ cunctis animabus Psalmus, vel missa dicitur, nihil minus quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur respectu operis operati, id est, passionis Domini nostri Iesu Christi, quæ generaliter valet omnibus vivis, & defunctis existentibus in charitate, cap. non mediocriter vers. cum igitur de consecr. dist. 5. c. fraternitatem & ibi post gloss. in verb. frequentias Can. de sepult. quia charitas non minuitur, si effectus distribuitur in multis, imo potius augetur: c. 1. vers. credendum de penit. dist. 6. c. quarit vers. celebrantur enim dist. 4. de consecr. in quantum vero est satisfactoria pro defuncto, maior est satisfactio*

factio pro vno facta, quam si fiat pro multis; ex divina enim iustitia dividitur in multis, pro quibus fit, & sic divisa minus remanet, *cap. anima, & cc. seqq. 13. qu. Pan. Ioan. And. Anch. in d. cap. fraternitatem de sepult. Archid. in d. c. non mediocriter de consecr. dist. 5. nam cum sacrificia altaris pro defunctis offeruntur, pro valde bonis gratiarum actione sunt, pro non valde malis propitiationes sunt, pro valde malis, etsi nulla adiumenta mortuorum sunt, tamen vivorum consolationes sunt iuxta psalmistam, Oratio mea in sinu meo convertetur, quibus autem profunt, aut in hoc profunt, ut sit plena remissio, aut ut tolerabilior sit ipsa damnatio, c. non astimemus c. tempus, & §. post pauca 13. q. 2. & ibi gl. fin. c. sicut el 1. & ibi glo. in fin. 23. q. 4. Pan. in d. c. fraternitatem post num. 4. de sepult. Prædicta procedunt in psalmis, & missis, sed non habent locum in ieiunijs, & eleemosynis, & precibus, sive orationibus, quæ alios non tangunt, talia enim non profunt mortuis alijs, nisi ijs pro quibus fiunt specialiter: *Archid. in d. c. non mediocriter circa fin. de consecr. dist. 5. d. cap. anima, & ibi gl. fin. c. tempus §. & post pauca et ibi gl. fin. 13. q. 2. c. presbyter et ibi gloss. in verb. denarium 82. dist. In Collegiatis in ecclesijs sacerdotest tenentur celebrare secundum intentionem præsentis, sive prælati, aut Archipresbyteri, ex iure naturali in missis, quæ imponuntur in recompensationem beneficiorum, quæ redundant in Collegium, quia qui sentit onus sentire debet & commodum, & è contrario, c. qui sentit de regul. iur. in 6. & prælatus sicut commodorum, ita & onerum est dispensator, c. 2. & 3. de off. archipresb. & prælati tenentur, ut missarum sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera devote, diligenter, & accurate persolvantur, c. 1. sess. 25. vis. decretum de pur-**

Summa in Decretales.

gatorio, sacrosancta synodus Tridentina, ut hæresibus omnibus nostri temporis remedium afferret, docuit, sanxit, & decrevit sess. 22. de sacrif. missa, & de oblevandos & evitandos in eius celebratione, vbi etiam hæreticorum errores damnat, ac sess. 13. de reali præsentia Domini nostri Iesu Christi in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, eiusque institutione, excellentia, transubstantiatione, & veneratione, custodia, præparatione adhibenda, ut digne sumatur, & vltu, vbi etiam errores hæreticorum nostri temporis damnat: concordat c. species, & cc. seqq. c. hoc est, c. panis c. iteratur, & cc. seqq. de consecr. dist. 2. et clem. vnic. de reliq. & vener. sanct. Eadem Synodus Tridentina sess. 21. c. 1. & duobus seqq. docuit, & sanxit laicos, & clericos non conficientes non astringi iure divino ad communionem sub vtraque specie, ac c. 4. parvulos non obligari ad communionem sacramentalem, concordat c. in ecclesia. de consecratione dist. 4.

Horæ canonicæ sunt septem, comprehendente his versibus.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Primæ replet spiritus, causam dat tertia mortis.

Sexta cruci neclit, latus ejus non a bipertit.

Vespera deponit, tumulo completa reponit, c. 1. & Clem. 1. hoc tit. Archid. in d. cap. presbyter 91. dist. In ecclesijs Cathedralibus, & collegiatis psalli & pulsari debent debitis horis, in alijs ecclesijs sufficit, quod debite dicantur, licet non cantentur, Clem. 1. §. ne igitur hoc tit. & ibi Pan. notat. n. xj. & Can. communiter c. 1. ibi horis compet. hoc tit. c. presbyter 91. dist. ac matutinum media nocte iuxta psalmum, media nocte & c. ut cum maxime corporis vitij opportunitas datur, tunc proprie eadem vitia legit recordatione frangantur,

Ooooo

gantur,

gantur, *Gemin. c. presbyter 91. dist. quot autem psalmi recitandi sint singulis diebus traditur, in c. in die resurrectionis de consecr. dist. 5.* Missa est de ꝑ officio divino, sed non de horis canonicis, *gloss. in d. Clem. 1. in verb. canonicas hoc tit. Vital. in Cl. fin. num. 11. de priu. vil.* Omnes obtinentes in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, diuina per se, & non per substitutum compelluntur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti adistere, & inservire, atque in choro ad psallendum instituto hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, distincte, ac de vote laudare, *c. cum dignitates §. omnes vero sess. 24.* Assumpti ad presbyteratus ordinem saltem diebus dominicis, & festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt muneri suo satisfaciant, celebrent, *c. qui apie §. cures sess. 23.* ac omnes religiosi post professionem, quia ecclesia approbat religiones ad vitam contemplatiuam, vt non solum pro semetipsis orent, sed etiam pro vniuersali ecclesia, *D. Anton. in summ. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 1. Paris. de resign. libr. 1. quæst. 9. n. 10. Nauar. de orat. & hor. canon. c. 7. n. 20 & 21.* professi ad seruitium, quos conuersos appellamus, & non ad chorum, non tenentur ad horas canonicas, *Nauar. de orat. & hor. can. c. 7. n. 21.* monachus præfectus ecclesiæ sæculari, dicit officium ecclesiæ, cui præficitur *D. Anton. in summ. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 1. vers. præbendatus.*

20 Omnes clerici ꝑ beneficiati etiã in minoribus ordinibus constituti obligati sunt ad recitandas horas canonicas, *c. fin. 92. dist. c. fin. de rescript. in 6. c. cum secundum de præb. licet sint absentes, & per alium deserviant, Pan. in d. c. 1. n. 5. hoc tit.* post adeptam pacificam possessionem beneficiorum cum fructuum perceptione *Nauar. de hor. can. & orat. c. 7. n.*

28. *Paris. de resign. benef. libr. 1. quæst. 9. n. 3. & 15. Garf. de benef. part. 3. c. 1. n. 78. & seq. nec excusare se possunt ratione exiguitatis beneficij. D. Anton. in summ. part. 3. tit. 13. c. 4. in princ. §. 1. c. clericus victus, & c. seq. 91. dist. Vel propter studij occupationes, aut labores peregrinationis, nec archiepiscopus, aut episcopus potest cum ipsis dispensare, aut illud commutare, neque abbas cum monacho, *Archid. in c. 1. 91. dist. & non recitantes horas tenentur ad fructuum restitutionem, Gemin. in c. fin. n. 4. de rescript. in 6. & ibi Can. Ripa in l. generaliter n. 22. C. de reuoc. donat. peccant mortaliter & puniuntur arbitrio episcopi, Late menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 5. cas. 429. plures citans Late Garc. de benef. part. 3. c. 1. vbi ponit 13. quæst. Archid. in d. c. presbyter n. 29. 91. dist. D. Anton. in summ. part. 3. tit. 13. c. 4. §. 4. vers. 5. quæritur.* Beneficiatus ꝑ in pluribus ecclesijs debet dicere officium illius ecclesiæ vbi habet maiorem gradum, *D. Anton. in summ. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 2. vers. præbendatus Garc. de benef. part. 3. c. 1. n. 110. & seqq.* In minoribus ꝑ constituti non tenentur dicere horas generali consuetudine quæ nõ dicentes excusat, *Pan. in d. c. 1. n. 6.* Constituti ꝑ in sacris licet non beneficiati, sunt obligati ad dicendum officium ratione ordinis, *Episcopus c. ruis de præben. Pan. in d. c. 1. n. 4. & ibi Can. communiter.* Papa potest ꝑ dispensare super horis diuinis in tanto, sed non in toto, id est potest dispensare circa mutationem officij sed non potest dispensare, vt clericus non teneatur dicere aliquod officium, *Clem. 2. & ibi Card. in 6. not. hoc tit. Pan. in d. c. 1. n. 3. Felin. in c. fin. n. 8. de maior. & obed. quia quod dicantur horæ est de iure diuino, sed non quid debet dici pro horis, c. in die resurrectionis ante fin. de consecr. dist. 5. non requiritur dispensatio vt omnes horæ simul dici possint**

sunt, gloss. in c. 1. in verb. persoluat hoc tit. diebus dominicis & in festis pentecostes genua ad orationem non flectuntur, sed stantes ad orationem vota reddimus, cap. quoniam de consecr. dist. 3.

25 Omnes Ecclesie † tenentur celebrare missarum solemnias, & psallere horas iuxta missale & breuiarium Romana, illis exceptis, quæ ab ipsa prima institutione approbata, vel consuetudine quæ ducentos annos excedat, alijs certis breuiarijs missali vsas fuisse constiterit, quibus Pius Papa V. ius in veteratum celebrandi & psallendi non adimit, sed eisdem si Romana magis placuerit, dummodo episcopus & vniuersum capitulum in eo consentiant, vt in choro psallere & celebrare iuxta breuiarium & missale Romana possint permittit, Pius V. in lit. apost. præsfixis breuiario, & missali Rom. quibus etiam receptis prohibita approbatione & licentia sedis apostolicæ iuxta decretum sacro congregationis rituum factum die octava Aprilis 1628. licebit in civitate & diocesi retinere & seruire festa particularia, jam olim ab episcopis cum Consilio clerici & consensu populi instituta, c. conquestus de ferijs, etiam in lætanijs eorum nomina ascribere, & in commemorationibus, confessione, communi mentionem facere, sed proprium huiusmodi festorum est accommodandum ad normam breuiarij Romani, & correctæ videntur iura statuentia quod ad celebranda divina officia, ordinem quem Metropolitanæ tenent, comprouinciales eorum obseruare debeanti, cap. altara 1. de consecr. dist. 1. cap. de ijs & cap. seq. 12. dist. cap. institutio missarum de consecr. dist. 2.

☉(o)☉

De baptismo & eius effectu.

Titulus XXXXII.

SUMMARIA.

- 1 Baptismus est fundamentum omnium sacramentorum sine quo nemo saluari potest.
- 2 De non baptisatis quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat.
- 3 Quantum ad corporales pœnas ecclesia iudicat de eis qui foris sunt.
- 4 Est triplex fluminis, in quo necessaria sunt verbum Ego te baptizo in nomine Patris Filij & Spiritus sancti, & elementum aquæ.
- 5 Paruulis in eo dimittitur originale peccatum.
- 6 Adultis baptismo consentientibus originale & actuale.
- 7 Sed non liberat à pœna delicti in præiudicium rei publicæ vel privati, nemo potest seipsum baptizare.
- 8 Si probabiliter dubitetur an quis sit baptisatus quid iuris est.
- 9 Fluminis baptismus est spiritus sancti qui inuisibiliter baptizat cor interius, prodest adultis tantum.
- 10 Sanguinis baptismus est quando quis occiditur pro fide christiana & prodest tam adultis quam paruulis.

SUBIICITVR hic titulus, quia baptismus est fundamentum † omnium sacramentorum, c. 1. & fin. de presb. non baptiz. vide sess. 7. de baptis. & est sacramentum necessarium, sine quo nemo saluari potest, c. firmissime de consecr. dist. 4. c. maiores hoc tit. de non baptizatis † quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat, quia non potest eos

Ooooo 2 excom-